

## **Betreft: Wetsvoorstel Stikstofreductie en natuurherstel**

Op 2 maart as. staat de wet Stikstofreductie en natuurverbetering geagendeerd voor bespreking in de plenaire vergadering van de Eerste Kamer. In de afgelopen periode heeft LTO Nederland langs verschillende kanalen haar visie op de wet en de behandeling ervan geuit. Zo kort voor de behandeling voelt LTO Nederland evenwel de behoefte u de kernpunten van haar opvattingen over de wet onder de aandacht te brengen met het verzoek uiteraard die in uw beraadslagingen te willen betrekken.

### **Doelen 2030 zijn ambitieus, doelen 2035 onrealistisch**

Met de wet Stikstofreductie en natuurverbetering wil het Kabinet een belangrijke stap zetten om uit de stikstofcrisis te komen. Ten opzichte van het wetsvoorstel dat het kabinet de Tweede Kamer aanbood, zijn door de diverse inbrengen van fracties belangrijke verbeteringen doorgevoerd. Genoemd worden: het betrekken van sociaal economische aspecten in de afweging ten aanzien van maatregelen, het buiten overweging laten van buitenlandse deposities en een wettelijke grondslag om binnen 3 jaar met name PAS melders legaal te houden. Dit zijn belangrijke verbeteringen op grond waarvan LTO Nederland uw Kamer oproept de wet aan te nemen.

Echter, zeer ongelukkig is LTO Nederland met de aangescherpte resultaatverplichting in 2035. In dat jaar moet de depositie op 74 % van de stikstofgevoelige hectares beneden de Kritische Depositiewaarden (KDW) zijn gebracht. Nadere bestudering van de consequenties voert tot de vaststelling dat bij een evenredige bijdrage van alle sectoren – industrie, verkeer en landbouw - de landbouwemissies met 50 % moeten dalen ten opzichte van 2018. Daarbij zij aangetekend dat in de voorbije decennia de landbouw de emissies reeds met meer dan 60 % heeft weten te verlagen. Het is mogelijk daar nog een schepje bovenop te doen. Met de huidige beschikbare technieken en management is de doelstelling 2030 – vertaald naar een emissiereductie van 26% weliswaar ambitieus maar haalbaar.

Met de huidige stand van beschikbare en betaalbare maatregelen, zowel door toepassing van emissie-arme technieken, als door management- en structuurmaatregelen is evenwel een emissieverlaging van 50 % in 2035 (nodig voor de 74 % taakstelling) onhaalbaar. Om toch zoveel als mogelijk stappen te zetten moet vol worden ingezet op innovaties, management en verbetering van de structuur van de sector (o.a. betere verkaveling voor meer weidegang). Dat vergt tijd, geld en ruimte. Daarin is thans met het oog op 2035 niet voorzien. Voorts zullen stikstofmaatregelen steeds moeten worden gelegd naast andere maatschappelijke opgaven zoals kringlooplandbouw, diergezondheid en dierenwelzijn en de reductie van emissies van fijnstof en broeikasgassen. Dat vereist een integrale benadering welke in de wet ontbreekt.

Voorts brengt LTO Nederland onder uw aandacht dat de opkoop van veehouderijbedrijven in het kader van stikstofreductie (waartoe intussen regelingen zijn gepubliceerd) een dure en weinig kosteneffectieve maatregel is. Voor hetzelfde geld kan meer stikstofreductie bereikt worden door financiële stimulering van investeringen van bedrijven in emissievermindering. Het mes snijdt dan aan meerdere kanten: minder emissies dus meer depositievermindering is beter voor de natuur, investeringen dragen bij aan economische groei, landbouwbedrijven investeren versneld in verduurzaming, de ontwikkeling van innovaties krijgt impulsen en de toonaangevende positie van de Nederlandse agrosector wordt versterkt

#### **LTO Nederland verzoekt:**

- **De wettelijk vastgelegde doelstelling 2035 tijdig te evalueren op de haalbaarheid ervan, daarbij overeenkomstig het bepaalde in artikel 2 van de HR de economische, sociale en regionale gevolgen ex ante, door een impact assessment, te bepalen en deze te overwegen bij de besluitvorming over de doelstelling 2035, de noodzakelijke maatregelen en de financiering ervan.**
- **Bij het kabinet er op aan te dringen de gereserveerde financiële middelen voor opkoop in te zetten voor bronmaatregelen, met name voor de ondersteuning van investeringen in emissiearme huisvestingssystemen.**

#### **Wetenschappelijke onderbouwing**

Eind jaren 10 adviseerden de commissies Trojan en Huijs de Kritische Depositiewaarde (KDW) te relativeren. Immers, de Europese eis om een goede staat van instandhouding van Natura2000 gebieden na te streven kan alleen door een samenstel van maatregelen worden bereikt ten aanzien van luchtkwaliteit (w.o. stikstof) als water, verstoring enzovoorts. De KDW is weliswaar een belangrijke indicator is maar aan de waarden moet geen absolute normerende betekenis worden toegekend en dat is nu precies wat er door de wet gebeurt.

Ook over de wetenschappelijke onderbouwing van de KDW is discussie. De KDW is geen vaste norm maar een bandbreedte. De natuur laat zich er bovendien niet door leiden. Er komen in de praktijk stikstofgevoelige habitattypen bij terwijl de KDW voor dat type nog niet gehaald is. Dan is ook nog veel onduidelijkheid over de bijdrage van droge depositie op de natuur. Opmerkelijk is ook dat Nederland aan de Europese Commissie rapporteert dat het slecht gaat met de droge heide (o.a. vanwege overschrijding KDW). Duitsland rapporteert voor gebieden net over onze landsgrens dat het juist goed gaat terwijl de stikstofbelasting daar vergelijkbaar is met in ons land en derhalve ook daar de KDW in dezelfde mate wordt overschreden.

#### **LTO Nederland verzoekt uw Kamer:**

- **Het kabinet te verzoeken de vereisten met betrekking tot uitspraken over de staat van instandhouding van Natura2000 gebieden te verbreden en daarbij de KDW te beschouwen als één van de aspecten;**
- **Uit te spreken dat in lijn met de wetenschappelijke inzichten hieromtrent de KDW geen absolute normerende betekenis kan worden toegekend;**
- **Conclusies over de staat van instandhouding van N2000 gebieden in ons land ook te leggen naast die welke buurlanden m.b.t. vergelijkbare N2000 gebieden trekken en eventuele belangrijke verschillen te verklaren.**

#### **Duidelijkheid over termijn en kosten oplossen melders en knelgevallen.**

LTO onderstreept van harte dat de Minister van LNV de PAS melders legaal wil houden. We zijn dan ook tevreden dat via het amendement van Bisschop (SGP), het legaal houden een wettelijke basis heeft gekregen. Echter hoeveel tijd daarmee is gemoeid en welke stappen daarvoor gezet moeten worden is onduidelijk. De ervaringen die thans worden opgedaan met de legalisatie van PAS melders zijn weinig vertrouwenwekkend. PAS melders moeten uiterlijk 1 april a.s. een uitgebreide rapportage aanleveren betreffende hun bedrijfssituatie. Deze gaat

verder dan de oorspronkelijke PAS melding en kan doorgaans alleen met behulp van externe adviseurs (mét bijbehorende kosten) worden gereed gemaakt. Ook is er geen duidelijkheid over de eventuele kosten van leges die t.z.t. mogelijk worden geheven. Daarnaast zijn er meer bedrijven die te goeder trouw helaas geen Natuurvergunning hebben. Denk aan de zogeheten interimmers. Ook voor hen moeten er oplossingen komen.

#### **LTO Nederland verzoekt uw Kamer**

- **Bij het kabinet er op aan te dringen een stappenplan op te stellen opdat belanghebbenden die in grote onzekerheid verkeren over hun wettelijke status t.a.v. de natuurvergunning/toestemming duidelijkheid wordt verschaft over de juridische stappen en termijnen waarbinnen legalisatie plaats vindt**
- **Uit te spreken dat geen leges voor legalisatie moeten worden geheven;**
- **De kosten voor externe advisering van belanghebbenden worden vergoed.**

#### **Uniforme registratie externe saldering: stikstof per hexagoon vastleggen.**

Bij vergunningverlening door externe saldering van stikstof is de kans dat stikstof weglekt groot. Dat kan worden voorkomen door een uniforme registratie van stikstof per hexagoon. Per nieuwe vergunningaanvraag wordt gevolgd hoeveel stikstof van een stikstofgever wordt gebruikt en hoeveel resteert voor eventuele andere of vervolgaanvragen. Een registratiesysteem moet uniform zijn en voor zowel de overheid als bedrijven beschikbaar zijn.

#### **LTO Nederland verzoekt uw Kamer uit te spreken:**

- **Het Rijk voortouw moet nemen om provinciale initiatieven om een stikstofregistratiesysteem op te stellen te bundelen tot een samenhangend landelijk systeem waarin alle externe saldering zowel van private als publieke partijen wordt geregistreerd, waarin tevens 'weglekstikstof' wordt geregistreerd en regels worden vastgesteld om deze voor ontwikkeling beschikbaar te stellen.**

#### **Nieuwe natuur in aanwijzingsbesluiten zonder extra beperkingen.**

Recent is bekend geworden dat in tal van N2000 gebieden er soorten en gebieden toegevoegd zijn aan de Natura2000 aanwijzing, waaronder zelfs landbouwgrond. Daarvoor gelden vervolgens de N2000 beschermingsregels. De vreemde en onacceptabele situatie doet zich voor dat met toenemend succes van N2000 herstelmaatregelen en stikstofreductie er meer gekwalificeerde soorten zullen voorkomen in grotere leefgebieden die vervolgens onder het strenge beschermingsregiem van de Habitatrichtlijn c.q. wet Natuurbescherming vallen. Hoe beter het de natuur dus vergaat, hoe groter de gevolgen. Dat haalt ieder draagvlak onder het treffen van maatregelen weg. Garanties zijn nodig om dit te voorkomen.

Hoogachtend,  
**LTO Nederland**

Sjaak van der Tak  
*voorzitter*